

*1919. január 3-án reggel a csehszlovák katonák
bevonult Losoncra. Átvette az uralkodást,*

Szobordöntés, túszejtés, iskolafoglalás...

A cseh uralom kezdete Losoncon

1919-ben

Scherer Lajos gimnáziumi tanár emlékei alapján

1919. január 3-án reggel a csehszlovák katonák had
bevonult Losoncra. Átvette az uralkodást, hogy a rendet
biztosítsa.

Scherer Lajos
Osztályfő.

Scherer Lajos
1874 - 1957

Losoncz. All. főgymnasium.

ÖNÉLETRAJZ.

Írta:

SCHERER LAJOS.

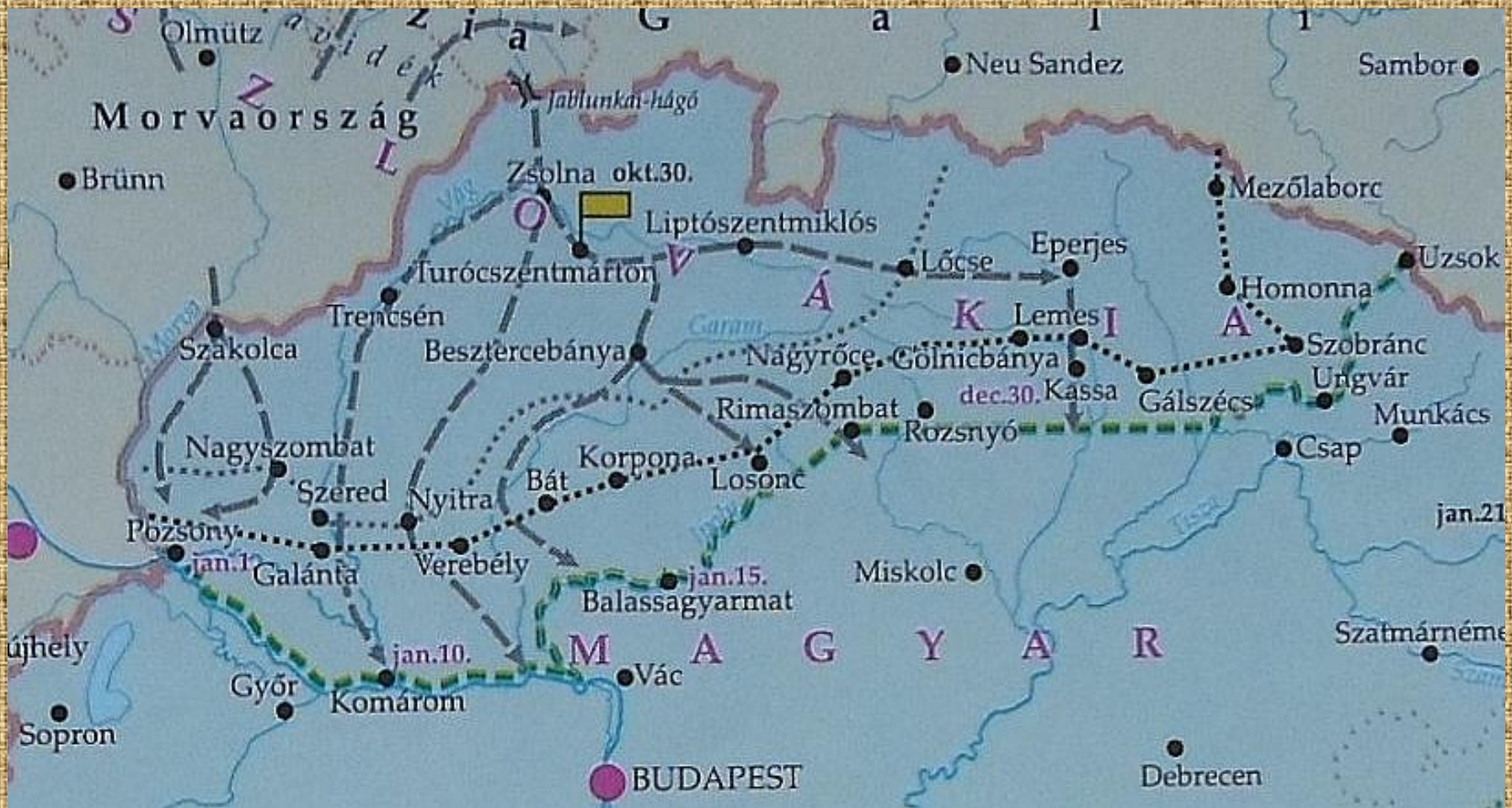
NAGYMAROS. 1952.

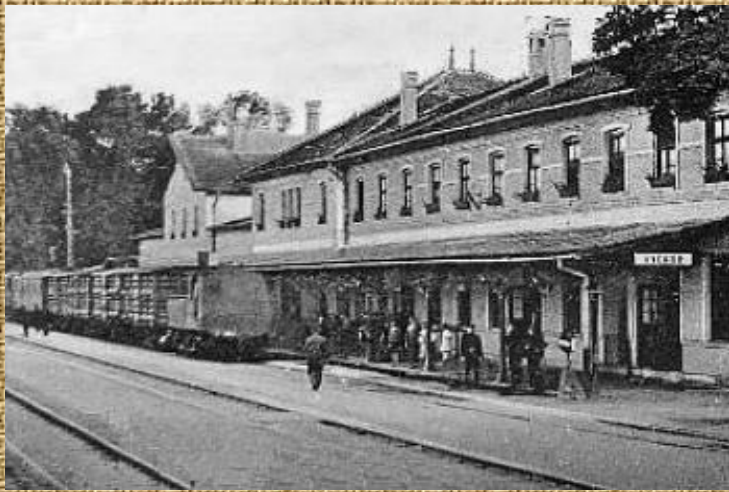
Lučenec - Losonc. St. Reál. Gymnasium.

1919. január 3-án reggel a csehszlovák szolidus had beszállt Eszteromra. Átvette az uralkodást, hogy a rendet biztosítsa.

Az 1918. december 23-i antantjegyzékben kijelölt demarkációs vonal

A losonci rajtaütés az antant-hatalmak által 1918. december 23-án megszabott ideiglenes demarkációs vonal elfoglalásának keretében –de Josef Ejem főhadnagy kezdeményezésére- történt.

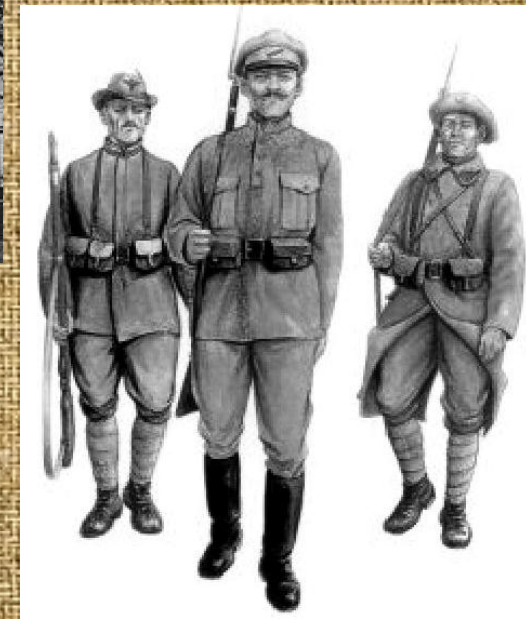

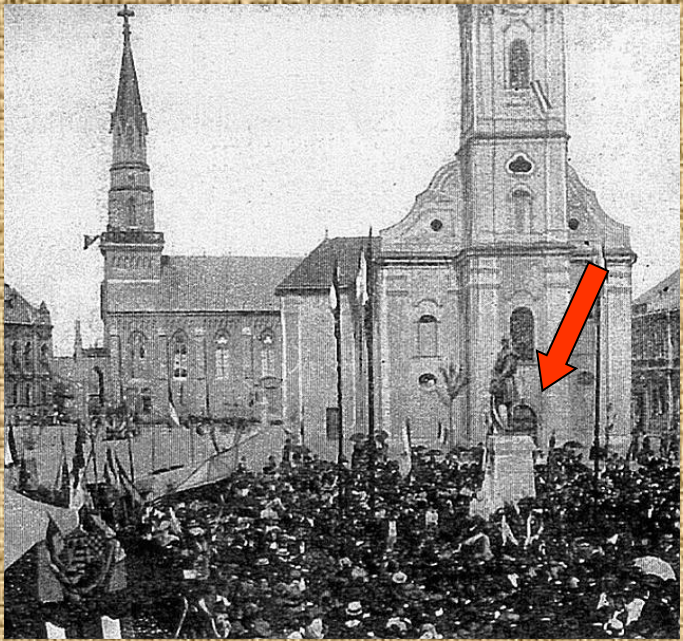
Josef Ejem főhadnagy
230 fős századával
1919 január 3-án
hajnalban Zólyomból
vonaton érkezett
Losoncra,
és egy puskalövés
nélkül foglalta el
a várost...

Losoncz. Tüzérségi laktanya.

Losoncz. Gyalogsági laktanya.

A hatalomváltás szemléletesebbé tételeként Kossuth Lajos bronzszobrát a cseh katonák eltüntették...

1973-ban így került elő...

De csakhamar Bazovský lett a zsupán és közművelője. Az iskolákat bekezdte. A gimnázium is nyolc helyi tanítási utóm beírta ajtait. Balországról is többeket meghajtott három hónapra fidesüket.

DR. ĽUDOVIT BAZOVSKÝ
PRVÝ SLOVENSKÝ ŽUPAN NOVOHRADSKÝ
BOJOVNIK ZA NÁRODNÚ A SOCIÁLNU SPRAVODLIVOSŤ
22. VII. 1872 — 10. XII. 1958

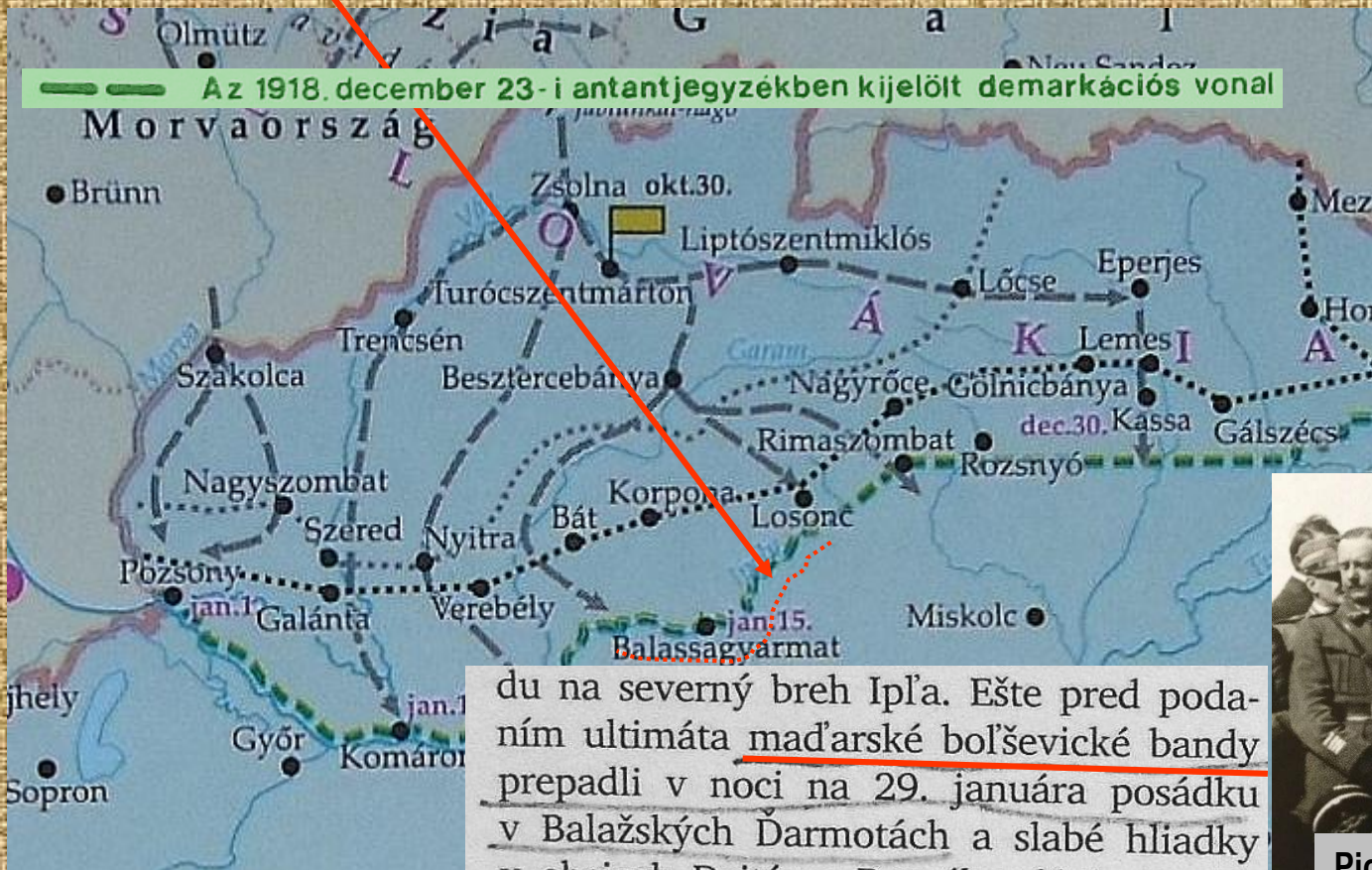
Dr. Bazovský Lajos, losonci ügyvéd, már 1918 novemberében megszervezte a *Felsőnógrádi Szlovák Nemzeti Tanácsot*, 1919-ben ő lett Nógrád megye első *zsupánja*. Sírfelirata szerint a *nemzeti és szociális igazság éharcosa* volt, történészek azonban ellentmondásos személyiségnek, sőt oportunistának tartják őt.

A losonci túszejtés összefüggött az 1919 január végi Ipoly menti csatározásokkal amelyek azért kezdődtek, mert a felvidéki csehszlovák haderő olasz főparancsnoka Luigi Piccione tábornok a demarkációs vonalat önhatalmúlag délebbre, az Ipoly balpartjára helyezte át,

A bevonult csehszlovák szoldos csapat 14 túristát fogott ösre. Kijelentették a túristák nevét azért, hogy ha Losoncra egy lövés történik el, mind a 14 túrista a közlő "vendéglő" előtt ayronlovik. Ugyanis Rappan az Ipoly-nál mutatkoztak magyar csapatok s a csehszlovák katonák magyar feltek túrmasolásuktól. Ezért fogták el veidelem a 14 túristát.

Piccione és Vavro Srobár szlovák miniszter

du na severný breh Ipl'a. Ešte pred podaním ultimáta maďarské boľševické bandy prepadli v noci na 29. januára posádku v Balažských Ďarmotách a slabé hliadky v obciach Dejtar a Dregélypalánk. Posád-

Piccione cseh és francia tisztekkel

Hogy a stratégiai fontosságú Losoncon
ne történjék a gyarmathoz hasonló
fegyveres ellenállás, megelőző, elrettentő
intézkedésként ejtették a túszoikat.

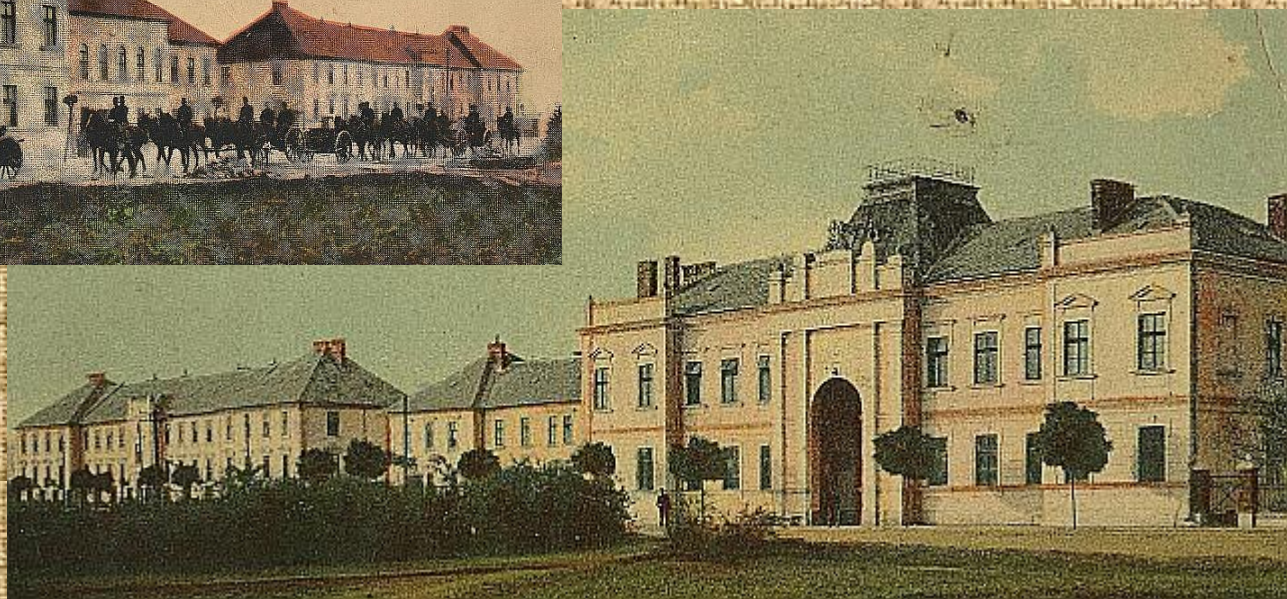
Öten a losonci túszoik közül – balról: Scherer Lajos, dr. Szilassy Béla, dr. Herz Sándor, Szabó József, Soós József

el vesélelműt a 14 polgárot. Ezek neve: Locher János nagy
birtokos, dr. Herz Sándor fogorvos, kommunista, dr. Schredler
Pál ügyvéd, dr. Szilassy Béla nagybirtokos, Szabó József művelő
kommunista, Vancsó N. altiszt, kommunista, Halmos
Hugi orvos, orvos, Scherer Lajos tanár, a tényleges kő elnök,
Filv Lajos eszernádia, Kalcsa János eszernádia, Hummer-
müller Mária nőfi, dr. Lőrincz Jenő ügyvéd, Soós József min-
kár, kommunista, és dr. Gyikós Miklós ügyvéd.

A tüzök A losonci tüzérlaktanya emeleti szobájában voltak
beszerve. Csak nehezen tűntek füteni, és csak kézi este kaptunk
cigányokat. Olasz katonák is megpróbáltak bennünket. Másnap a
hosszúkat tartozók hozhattak el. Dr. Kenes Liptót, udvari ügyvédet,
hozták be hozzánk a plakátot. Losonci voltunk életünkkel,
mert nem hittük, hogy a városban támadó zúzóvadászok
ne löjjenek. Kezünk megfagyottak voltunk lefagyva. Előző vidékünk
viseltük el a mártírúrságot. Sok jó felület és italt hoztak
be hozzánk egyes polgárok. Ez a megpróbáltatás is vezetett.

Losoncz. Tüzér-laktanya.

Mikor diákjaink a Gácsi-úti nemzeti közkönyvtár felvonnulást rendeztek, kivonnult egy szízes cseh konton, Göpfeygyerrel elvitték a fűtést. A diákok konyhán, kerteken át hazasírók. Másnap hét tüst fegytek a: S. Hertzko János népeivel, Dr. Hecy Sándor, Heberonyi, stb. Köztük Scherer Fajó tanárt is. Egy nap a gyűlölségi laktanyán tartottak fegyver. Este is önkör elvitték vonaton Illavára. Itt 52 napon át ültem minden kihullgatás nélkül.

A losonci magyar diákok március 15-i tüntetése után Scherer tanár urat a csehek másodszor is túszul ejtették. Utóbb kiderült, hogy ez már az országos megfélemlítés része volt.

Illava, a börtönként használt vár a Vág folyó felől

Május végén (1919) Losoncot elfoglalta a Vörös Hadsereg.
 Ekkor a kommunisták „Munkásai Tárca”-t választottak
 meg. A választási elnök én voltam. A társaságba bevittek
 többek között Jelyefalvi Károlyt is. Jajzó is lehettem.

Tavaly, karácsony-hetében,
 a Károlyi-kormány rendeletére
 felosztást kaptunk, hogy a
 Losoncra bevonulni készülő
 cseh csapatokat békésen fo-
 gadjuk. Január harmadikán
 arra ébredtünk, hogy már itt
 is vannak. A hajnali szürkü-
 lésben egyszerűen besétáltak.
 Től területüket mentek felsza-
 badítani és megszállták egy
 szintén magyar várost. Őt

Losonc, 1040 Szerda, január 11.
 1. évfolyam, 1. szám.

Világ proletárral egyesüljétek!

LOSORCI

VÖRÖS ÚJSÁG

80 HÍR

A LOSONCI SZOCIALISTA PÁRT
 HIVATALOS LAPJA

80 HÍR

26A479

Bejelentési: Erzsébet-utca 6. sz. sz.
 Előfizetési: Békéscsaba 6. sz. sz.

Helyi és külföldi előfizetési árak és tudósítások.

Feltámadtunk.
 Tavaly, karácsony-hetében,
 a Károlyi-kormány rendeletére
 felosztást kaptunk, hogy a
 Losoncra bevonulni készülő
 cseh csapatokat békésen fo-
 gadjuk. Január harmadikán
 arra ébredtünk, hogy már itt
 is vannak. A hajnali szürkü-
 lésben egyszerűen besétáltak.
 Től területüket mentek felsza-
 badítani és megszállták egy
 szintén magyar várost. Őt

azt kellett megmenteni: ki
 törődhetett volna a nyomorult,
 hullós munkással? Kihátásta-
 lanul, vigasztalanul néztünk
 a jövő
 Nem
 meg a
 huszot
 prolet
 bitang
 emelte
 a hát
 és pos
 romjot
 kor:
 eljutot

társaság ezafalt csodákkal mű-
 velt. Percek alatt semmisített
 meg mindent, ami a tisztes-
 séges fejlődést akadályozta és

proletárralom becsületes új
 világ, ezen a napon létezik
 mi is embereké; örök háta
 éfo a proletárralalalalalalalal

LOSONCI VÖRÖS ÚJSÁG

Felvidék felszabadulása

Munkásai gyarapodás gazdasági javakban

A „Népszava” június 23-án megjelent számában...

LOSONCI VÖRÖS ÚJSÁG

Jönnek a magyarok...

A losonci nagypentek, amely a feltámadás krisztusi érzését kavarva fel bennünk a lemondás és keserűség, a remény, a felevesztett indulatok minden skalájával, a következő személetes mellett suhant el a figyelő előtt.

Reggel 7 óra.
 A rendőrszem még cseh katoná cirkálása mellett, a Vasut és Madách-utca sarkán ezt az egy szót sugja meg: *palóknak*. Az állomás fele indulok. Wagonok feketeinek, futott páncélvonat. Egy cseh postás Morse-geppel a vállán az állomás bejaratánál el-tünik.

Délután 3 óra.
 Abiaktrodönyök zörgő robaja, kapuzatok csattogása. Mir egy gránát becsapódásáról a Jokai-utcában.

Délután 4 óra.
 A szupán autón menekül az állomás felé. A cseh hivatalnokok eohmőkjükkel igyekeznek az állomás fele.

Délután fél 5 óra.
 Cseh katonák lázra igyekezettel hajtának végig a Gacsi-úton, hi a Zolyoni-utca egy óriási ószaharócsolt marhacsordát. Rabolni,

A Losonci Vörös Újság első számának vezércikke emlékeztetett a január harmadikai eseményekre...

A csehek kivonulása feledtette az ideológiai aggályokat, Scherer tanár úr és mások, sem szocdemek sem kommunisták nem voltak, de megpróbáltak együttélni az új hatalommal...

Egy hónap múlva, július 4-én, mikor a Vörösis Had-
sereg visszavonult, én is elhagytam Losoncot és Pécel-re
menekültem

**Kéthetes, kalandos péceli majd kalocsai tartózkodás után Scherer tanár úr
visszatért Losoncra családjához, iskolájához...**

Salyókapjába utartam. Itt a cseh katonák nem akartak Lo-
soncon engedni, mivel nem volt igazolványom. Segyetsé-
gért kérték. Erre az indulásomatra felszólítottam, minden ak-
adály nélkül elkerültem Losoncra. Itt a leszálláskor a cseh kato-
nák lefűlétek. Megmutattak. Pécelen lakásomra engedtek

Fizetést nem kaptam. Bizonytalan volt, hogy egyáltalán
megnyitják-e újra a magyar gimnáziumot. Több kollégáms
elhatározták, hogy minél előbb, Losoncra Magyarországra
költöznek. Én el nem ismertem hátországom. Elhatároztam, hogy
Losoncra maradok. Ha megnyitják az iskola, kell magyar
tanár, akiket magunkra hágyunk nem szabad!

Lučenec - Losonc. Št. Real. Gymnázium.

Miután a csehek elfoglalták Losoncot, Sörös Béla ref. lelkész az 1869-es szerződésre hivatkozva bíróságilag és telekkönyvileg érvényesítette az egyház jogát a gimnáziumra, az épületet és berendezését a losonci református egyház használatába visszavette. Bazovszky Lajos viszont itt akarta a zsupáni hivatalt berendezni. Sörös Béla lelkésznek a városparancsnok segítségével sikerült ezt megakadályozni.

Mélyüdvözlélt Parancsnok úr!

Mint a losonci református^{egyház} lelkész érkezik a legfelsőbb le-
telekkel és katalommal fordultok az érdekes ügyben.

Nem politikai ügyben. Egyházi szabadságra ügyélem, melyre
név az érdekes úr első feladatja védelmet biztosított.

A főgimnáziumba 69-től tartozó van hívva. Ők és mások
kötésük óta várják a tanítás megkezdését, a mit a rendhagy
miatt a tanári kar meg nem indíthatott.

Mint a református egyház vette a kezébe az ügyet. Mivel magunk
kivételnek gondoskodni a tanítás befejezéséről. Pár nap alatt
az intézkedést megvizsgálni kívánjuk. Amint fájdalmarokan ére-
ltek kegyelműt az a sajnál, - melyet már a helyesek
keresték nálam - hogy ez épület a zsupáni hivatal kére-
vének ügyében.

E körülmények nemben a mit a parancsnok úrtól a kérés
talán megfogadását kérem, az egész intézkedést az érdekes
erővel az ügyben.

MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁGTÓL.
A Losonci járásbíróság mint telekkönyvi hatóságtól.
250/1919 t.sz.
Losoncz 1919 évi január hó 26 napján Kerekes J. k. jegyző.

1919. február 20. LOSONCI UJSÁG

Fegyverszüneti szerződést kötöttek
Losonc városában a cseh és magyar katonai parancsnokok. Az egyezség szerint a két katonai parancsnok becsületszóval kötelezi magát, hogy a demarkációsális vonalon az ellenségeskedést beszünteti. Mindkét fél a maga területén jogosult csapateltolásokra. Amennyiben a demarkációsális vonalat bármelyik fél katonája átlépné, az illető parancsnoknak joga van megbüntetni az illetőt. Ha egész csapat lépne át a vonalat, akkor a birtokló csapatoknak joguk van védekezniük, de nincs joguk megtorlást gyakorolni.

A főgimnázium épületét és egész berendezését szombaton vette át a református egyház birói segédlettel a magyar kormányal kötött adásvételi szerződése alapján. Az eljárásnál jelen voltak Konss József igazgató, Sörös Béla lelkész, dr. Szilassy Béla egyházfelügyelő, Dianovszky Vilmos bíró és mások. Az egyház a birtokbavétel után bezáratia az intézetet és a kulcsokat elvitte. Most már csak az a kérdés, hogy a megszűnt állami gimnázium helyébe lépett református főgimnázium mikor kezdheti meg áldásos működését?

Losoncz, 1919. április hó 26.

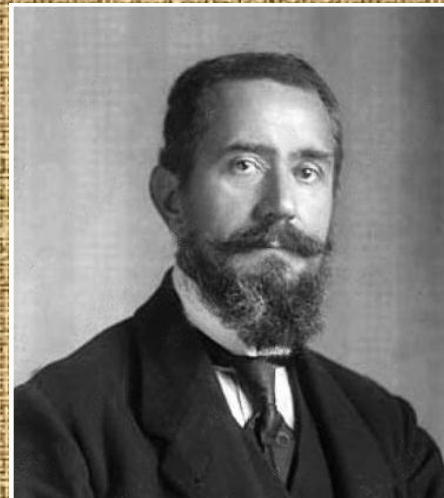
A zsupán által bezárt majd lefoglalt gimnáziumban mégiscsak megtartották az érettségi vizsgákat.

Konss József igazgató

sem tiltakozik az
vasuti forgalmat
eszik.

A zsupán hivatala végül a Polgári Leányiskola épületébe költözött

Scherer Lajos
gimn. tanár
író, szerkesztő,
cserkészvezető,
közéleti
személyiség

Bazovszky Lajos
azaz
Dr. Ludovít
Bazovský
ügyvéd,
zsupán

1919. szept. 10-én beidézték a polgári lednyiskolába,
a zsupáni hivatalba. Itt Dr. Bazovszky Lajos, zsupán, és
Dr. Huttala István, szlovák főigazgató fogadta a tanári kart.
Bazovszky hízelgő és csaléti beszéde után Huttala kijelen-
tette, hogy a magyar gimnázium nyílt meg fog nyitni. Több
főzetét kapink. A magyar lesz a hivatalos nyelvünk, de cseh-
szlovákiul meg kell tanulni. Politikailag tilos. Csak kultúr-
ról szabad beszélni. Aki a tanári körből maradni akar,
adja be tanári okmányait. Aki ezeket két héten belül vissza
nem kapja, az van véve csehszlovák nyelvűnkbe, de meg kell
szereznie a cseh állampolgárságot.

A tanítás igen nehéz volt. Nem volt magyar tankönyv,
a diákok jeppetelből tanultak. A bizonyítványokat az elő két
évben szlovákiul kellett kiállítani.

1929. máj. 1-én végre ellőcsatoltak - magyar nyűgdij-
jal. A 10 cseh. évi nyelvűnkért egy félór nyűgdíjat sem
arúttak.

**Scherer tanár úrra emlékezve
köszönöm a figyelmet !
*Böszörményi István***